

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ สหภาพพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย กาค้าชายแดนจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันอื่นๆและยังสามารถทำการค้าผ่านแดนไปยังประเทศใกล้เคียง อาทิ เวียดนาม อินเดีย จีนตอนใต้ บังคลาเทศ และสิงคโปร์ การส่งเสริมการค้าชายแดนจึงเป็นช่องทางสร้างงานและการพัฒนาภูมิภาคของทั้งประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ตั้งอยู่ตรงกลางกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง เป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งไม่มีทางออกสู่ทะเล มีพื้นที่ 236,800 ตารางกิโลเมตร

ประเทศไทยมีชายแดนติดต่อกับ สปป.ลาวเป็นระยะทาง 1,754 กิโลเมตร มีจุดผ่านแดนสากลเชื่อมถึงกัน ใน 5 จังหวัดคือ

1. จังหวัดเชียงราย : ด่านเชียงของ-ห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
2. จังหวัดหนองคาย : สะพานมิตรภาพไทย-ลาว – ออสเตรเลีย-กำแพงนครเวียงจันทน์
3. จังหวัดนครพนม : ด่านท่าเรือ-ท่าแขก แขวงคำม่วน
4. จังหวัดมุกดาหาร : สะพานมิตรภาพไทย-สปป.ลาว ด่านมุกดาหาร-สะหวันนะเขต
5. จังหวัดอุบลราชธานี : ด่านช่องเม็ก-วังเต่า แขวงจำปาสัก

การนำเข้าและการส่งออก สินค้าส่งออกที่สำคัญของลาว ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ไม้ซุง ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ สินแร่ เศษโลหะ ถ่านหิน หนังสือพิมพ์ และหนังสือพิมพ์ ข้าวโพด ใบบายสูบ กาแฟ โดยส่งออกไปยังประเทศไทย เวียดนาม ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมนี สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ และเยอรมนี ส่วนการนำเข้าสินค้า ประเทศลาวได้นำเข้าสินค้าจากไทย จีน เวียดนาม สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เยอรมนี โดยสินค้าที่สำคัญได้แก่ รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ เครื่องจักรกล เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน อาหาร ผ่าฝืน สารเคมี และเครื่องอุปโภคบริโภค

การเดินทางในประเทศทางบก การคมนาคมเป็นปัญหาสำคัญของลาว เพราะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา และลาวยังไม่มีรถไฟใช้ ถนนหนทางมีสภาพค่อนข้างแย่ ที่ราวกลางแล้วมีไม่ถึง 1 ใน 4 ของทั้งประเทศ รัฐบาล พยายามพัฒนาปรับปรุงโดยได้รับเงินสนับสนุนจากต่างชาติและองค์กรความช่วยเหลือนานาชาติ อาทิ ทางหลวงหมายเลข 13 ถนนสายหลักของลาวที่

ฝรั่งเศสสร้างไว้สมัยอาณาจักรมอญ กลายเป็นรอยทางอย่างค้ำคั่งแต่หลวงพระบางไปจนถึงสะหวันนะเขต ระยะทางประมาณ 420 กิโลเมตร มีรถโดยสารประจำทางทั้งรถปรับอากาศและรถธรรมดา (พัดลม) วิ่งบริการโดยตลอด สถานีรถโดยสารมีศูนย์กลางอยู่ที่นครเวียงจันทน์ โดยค่าโดยสารของชาวต่างชาติจะมีราคาสูงกว่าคนลาวประมาณ 1 เท่า

ทางน้ำ แม่น้ำเป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญที่สุดของลาว คือ ใช้ติดต่อถึงกันทั่วประเทศ โดยเฉพาะแม่น้ำโขง มีเรือเร็วซึ่งลาวเรียกว่า เฮือไว บริการจอดรับ-ส่ง ผู้โดยสารที่ทำเรือตามหัวเมืองสำคัญ เริ่มตั้งแต่ห้วยทราย ลงมาหลวงพระบาง ท่านาแล้ง เวียงจันทน์ สะหวันนะเขต ปากเซ จนถึงจำปาสัก เป็นเรือหางยาวนั่งได้ 6 ท่าน (มีเสื้อชูชีพบริการ) นอกจากนี้มีบริการเรือข้ามฟากบริการในบางช่วง เรือเช่าเหมาลำ และเรือบริการนำชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น วัด ถ้ำ และเรือสำราญล่องแม่น้ำโขงซึ่งเป็นของบริษัทต่างชาติ

ทางอากาศ ลาวมีสนามบินภายในประเทศของสายการบินลาว จากเมืองเวียงจันทน์ไปห้วยซาย หลวงพระบาง หลวงน้ำทา อุดมไซ(เมืองไซ) ปากเซ พงสาลี เชียงขวาง ไชสมบุญ เวียงจันทน์ ไชยะบูลี สะหวันนะเขต เมืองสิงห์ และจำหนือ เวลาออกที่แน่นอนจะทราบล่วงหน้าเพียง 1 วัน หากผู้โดยสารน้อยไม่คุ้มค่าใช้จ่ายก็อาจจะยกเลิกไม่ทำการบิน ค่าโดยสารสำหรับชาวต่างชาติจะสูงกว่าคนลาวประมาณ 2 เท่า ค่าภาษีสนามบินภายในประเทศ คนละ 0.60 เหรียญสหรัฐ

ค่าภาษี ลาวเก็บค่าธรรมเนียมใช้สนามบินเส้นทางบินระหว่างประเทศ(ขาออก) คนละ 10 เหรียญสหรัฐฯ ชำระด้วยเงินสด เป็นเหรียญสหรัฐฯ เงินกิบ หรือเงินบาทก็ได้

การค้าชายแดนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายกับสปป.ลาว โดยมูลค่าการค้ารวมทั้งหมดแยกตามประเภทส่งออกและนำเข้าตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 มูลค่าการค้า ไทย-ลาว ในเขตอำเภอเชียงของปี 2551-2555

รายการ	หน่วย:ล้านบาท				
	2551	2552	2553	2554	2555
	(ต.ค.2550- ก.ย.2551)	(ต.ค.2551- ก.ย.2552)	(ต.ค.2552- ก.ย.2553)	(ต.ค.2553- ก.ย.2554)	(ต.ค.- พ.ย.2554)
ส่งออก	1,316.97	1,931.04	3,206.84	5,931.14	1,183.59
นำเข้า	956.703	986.331	1,731.28	2,268.31	601.233
มูลค่าการค้า	2,273.68	2,917.37	4,938.12	8,199.45	1,784.83
ดุลการค้า	360.27	944.71	1,475.55	3,662.83	582.36

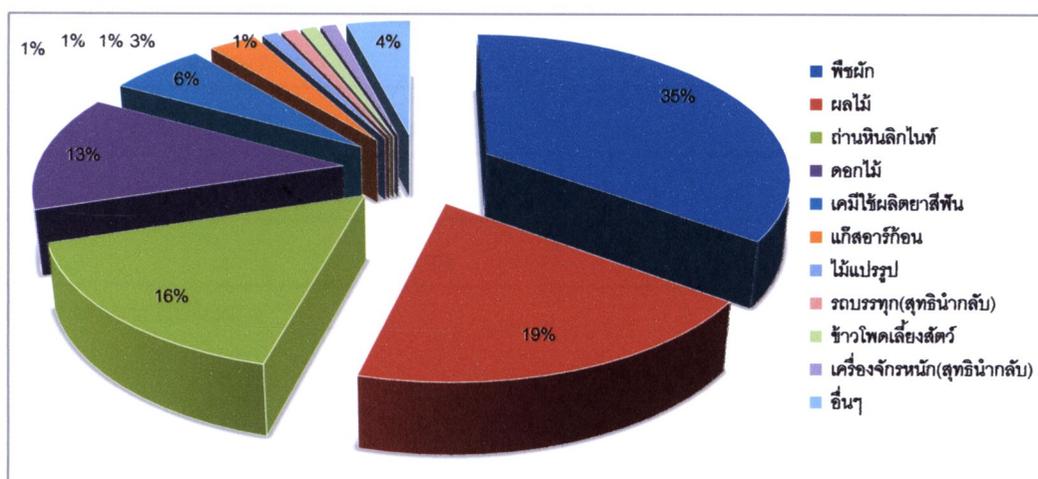
ที่มา:ศุลกากรเชียงของ

ภาคเหนือของ สปป.ลาว ทำการค้าชายแดนกับประเทศพม่า ลาวและจีนตอนใต้ เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับพม่าและลาวประมาณ 2,103 กิโลเมตร รวมทั้งสามารถค้ากับจีน (ตอนใต้) (มณฑลยูนนาน) ผ่านทางแม่น้ำโขง บริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย การค้าชายแดนภาคเหนือ-พม่า ภาคเหนือ-ลาว และภาคเหนือ-จีน (ตอนใต้) กระทำใน 2 รูปแบบคือ การค้าผ่านพิธีการทางศุลกากร (การค้าในระบบ) และการค้าไม่ผ่านพิธีการศุลกากร (การค้านอกระบบ) การค้าชายแดนภาคเหนือ-ลาว มีจุดทำการค้า 12 จุด ในจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน และอุดรดิตถ์ กระทำผ่านด่านศุลกากร 4 แห่ง แต่ที่สำคัญคือด่านฯ เชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการส่งออกสินค้าของไทยไปยัง 6 แขวง ในภาคเหนือของลาวโดยเฉพาะแขวงหลวงพระบาง

ภาวะเศรษฐกิจของ สปป.ลาวมีพัฒนาการที่ดีตามลำดับ โดยในช่วง 20 ปีนับตั้งแต่ปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมสู่ระบบเศรษฐกิจเสรีการตลาดเมื่อปี 2529 สปป.ลาวมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.2 ต่อปี ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากประมาณ 200 ดอลลาร์สหรัฐเมื่อปี 2529 เป็น 491 ดอลลาร์สหรัฐในปี 2548 ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวในอัตราไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 10 ต่อปี โดยอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าเป็นสาขาหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ การลงทุนรัฐบาลลาวได้ปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการลงทุนมากยิ่งขึ้น อาทิ มาตรการด้านภาษี อนุญาตให้นครหลวงเวียงจันทน์ แขวง

จำปาสัก และแขวงหลวงพระบาง มีอำนาจอนุมัติโครงการลงทุนที่มีมูลค่าไม่เกิน 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนแขวงอื่น ๆ สามารถอนุมัติโครงการลงทุนที่มีมูลค่าลงทุนไม่เกิน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้การลงทุนจากต่างประเทศในลาวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2546 มีมูลค่า 465 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ปี 2547 มีมูลค่า 533 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และปี 2548 มีมูลค่า 1.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ นักลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ ไทย เวียดนาม ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย จีน

มูลค่าการค้าชายแดนไทย-ลาว ในเขตอำเภอเชียงของ ตั้งแต่ปี 2551-2555 มีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4,022.69 ล้านบาท โดยเป็นการส่งออกเฉลี่ย 12,622.71 ล้านบาท และนำเข้าเฉลี่ย 6,062.87 ล้านบาท สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ พืชผัก ผลไม้ ถ่านหินลิกไนท์ ดอกไม้-ไม้ประดับ เคมีใช้สำหรับผลิตยาสีฟัน แก๊สอาร์กอน ไม้แปรรูป รถบรรทุก+อุปกรณ์ (สุทธินำกลับ) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พาหนะเครื่องจักรหนัก (สุทธินำกลับ) และของเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ดังแสดงในตารางที่ 1.2

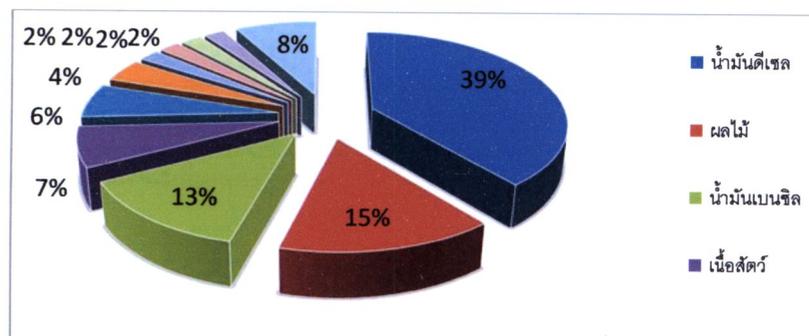
ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของ

รูปที่ 1.1 สัดส่วนสินค้านำเข้าในเขตอำเภอเชียงของ 10 อันดับ ปี 2554

ตารางที่ 1.2 สินค้านำเข้าสูงสุด 10 อันดับ ประจำปี 2554

ที่	ประเภท/ชนิด	หน่วย	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)
1	พืชผัก	กก.	64,200,504.00	808,379,143.41
2	ผลไม้	กก.	23,463,350.00	420,652,380.10
3	ถ่านหินลิกไนต์	กก.	390,000,000.00	353,958,540.00
4	ดอกไม้,ไม้ประดับ	หีบห่อ	127,789.00	301,447,328.85
5	เคมีที่ใช้สำหรับผลิตยาสีฟัน	หีบห่อ	78,300.00	143,149,536.08
6	แก๊สอาร์กอน	แท็งก์	296.00	65,438,265.40
7	ไม้แปรรูป	แผ่น	3,209.60	31,722,284.64
8	รถบรรทุก+อุปกรณ์ (สุทธินำกลับ)	Unit	18.00	29,249,370.24
9	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	กก.	3,033,500.00	14,333,364.77
10	พาหนะเครื่องจักรหนัก(สุทธินำกลับ)	Unit	5.00	12,705,726.00
11	ของเบ็ดเตล็ดอื่นๆ	หีบห่อ	24,955.43	87,275,449.45
รวม				2,268,311,388.94

ที่มา: ด้านศุลกากรเชียงใหม่

ที่มา: ด้านศุลกากรเชียงใหม่

รูปที่ 1.2 สัดส่วนสินค้าส่งออกในเขตอำเภอเชียงใหม่ 10 อันดับปี 2554

มูลค่าการค้าชายแดนไทย-ลาว ในเขตอำเภอเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี 2551-2555 มีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4,022.69 ล้านบาท โดยเป็นการส่งออกเฉลี่ย 12,622.71 ล้านบาท และนำเข้าเฉลี่ย 6,062.87 ล้านบาท สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดีเซล ผลไม้ น้ำมันเบนซิน เนื้อสัตว์ วัสดุก่อสร้าง อุปกรณ์-บริโภค รถยนต์นั่ง ยางมะตอย ดอกกล้วยไม้ เหล็ก และอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 1.3

ล้านบาท สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดีเซล ผลไม้ น้ำมันเบนซิน เนื้อสัตว์ วัสดุก่อสร้าง อุปกรณ์-บริโภค รถยนต์นั่ง ยางมะตอย ดอกกล้วยไม้ เหล็ก และอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 สินค้าส่งออกสูงสุด 10 อันดับ ประจำปี 2554

ที่	ประเภท/ชนิดสินค้า	หน่วย	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)
1	น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	ลิตร	98,513,355.00	2,333,875,309.40
2	ผลไม้สด	กก.	82,129,536.00	868,495,568.89
3	น้ำมันเบนซิน	ลิตร	35,744,384.00	796,566,672.62
4	เนื้อสัตว์แช่แข็ง,เนื้อสัตว์ทำไว้ไม่ให้เสีย	กก.	7,314,046.00	428,285,451.63
5	วัสดุก่อสร้าง	หีบห่อ	6,169,354.00	355,021,753.01
6	เครื่องอุปโภค-บริโภค	หีบห่อ	481,094.00	257,350,711.06
7	รถยนต์นั่งส่วนบุคคล	คัน	182.00	122,944,924.42
8	ยางมะตอย	กก.	5,149,860.00	113,069,168.46
9	ดอกกล้วยไม้	กก.	4,941,899.44	109,447,386.17
10	เหล็ก	หีบห่อ	691,921.00	94,838,334.56
11	ของเบ็ดเตล็ดอื่นๆ	หีบห่อ	4,181,829.00	451,247,485.39
รวม				5,931,142,765.61

ที่มา: ด้านศุลกากรเชียงใหม่

จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจดังกล่าวในเขตอ.เชียงใหม่และเมืองห้วยทราย ซึ่งอาจจะมีผลต่อการติดต่อทางการค้า การขนส่ง และการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาถึงผลกระทบต่อธุรกิจระหว่างประเทศไทย และประเทศลาวที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่น ก่อนการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ในเขต อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่และเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เพื่อทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินธุรกิจในเขต อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่และเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้านการค้าและการลงทุนของผู้ประกอบการค้าผ่านด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายภายใต้การเตรียมสู่ประชาคมอาเซียน

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการ และอุปสรรคของการค้าชายแดนไทย-ลาว ของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายภายใต้การเตรียมสู่ประชาคมอาเซียน

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1.3.1 ทำให้ทราบถึงข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในเขตชายแดนไทย-ลาว ของผู้ประกอบการ เพื่อใช้ในการวางแผนนโยบายของภาครัฐ รวมทั้งการปรับตัวของภาคเอกชนสำหรับการยกระดับการค้าชายแดนในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

1.3.2 เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการค้าผ่านด่านชายแดนอำเภอเชียงของ ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการวางแผนประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษาผลกระทบธุรกิจการค้าระหว่างประเทศไทย และประเทศลาวที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่น ต่อการเตรียมสู่ประชาคมอาเซียน ในเขต อ.เชียงของ จ.เชียงรายและเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาวมุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบทางด้านการค้าและการลงทุนของผู้ประกอบการค้าแยกตามรายประเภทสินค้าทั้งด้านการส่งออกและนำเข้า รวมทั้งศึกษาการเตรียมความพร้อมในด้านการค้าและการลงทุนของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเชียงของก่อนการเปิดประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในปี2558

1.5 นิยามศัพท์

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ผลลัพธ์หรือสภาพทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเขตเชียงของ-ห้วยทราย ซึ่งผลกระทบดังกล่าวมีทั้งด้านดีและด้านเสีย จำแนกเป็น 3 ด้านได้แก่ผลกระทบทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

การค้าชายแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆของประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าที่อยู่ในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายและพื้นที่เขตห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว โดยได้ทำการซื้อ ขาย แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน

ทั้งสองฝ่าย ซึ่งการค้าชายแดนมีทั้งที่ถูกกฎหมายโดยผ่านพิธีการทางศุลกากรและการลักลอบค้าหรือการค้าสินค้าที่ผิดกฎหมาย

ด่านศุลกากร หมายถึง ทำหรือที่สำหรับการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งของประเภทใดๆ หรือทุกประเภททางทะเล ทางบก หรือทางอากาศ และเป็นปฏิบัติพิธีการศุลกากรทั้งปวงซึ่งด่านศุลกากรตั้งขึ้นโดยกฎกระทรวง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4 แห่ง พรบ.ศุลกากร พ.ศ. 2469

ผู้ประกอบการ หมายถึง พ่อค้า/นักธุรกิจ ที่ประกอบการค้า/ธุรกิจพาณิชย์กรรมการค้าที่ทำพิธีการผ่านด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ

ประชาคมอาเซียน หมายถึง การรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ในระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น